

S. SONGI RAAMATUKAUPLUS

#3. J. O. S.

Didaktika
Hörsberg.
VI kls.

TRÜKIKODA — WÖRUS

EESTI PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND

Järg.

Välismaail on 7-9 aastane koolisum-
mus maksu (Europeas). Põhja-Ameerikas
7a. - Jaani, Soome, Norra. Lääne-Ameerikas
on koolisummus 8a., väga suured
Hispaania ja Portugaalia, kus 5-6 a. ks.;
Itaalias 7a. ks. Šveitsis 7-8a. ks. Amee-
rikas 6-9a. ks.

Kui näeme umbes nii, et mi-
da kultuuriliselt ei ole, seda suu-
sem koolisummus aastaks.

Ühtluskool.

Ühtluskooli põhimõte on selles, et
iga üheksa-aastane laps on õigus koo-
lisse osaliselt saada mis tahes
määral, kui seda võimaldavad olu-
sused tema võimed ja vaimu.

anded. Koolikorraldus iseendast ei
tohinis teha ühtki taxistust, et iga
kodanik võiks oma võimete kohaselt
mida lõpule oma haridust. Rikkal
ei võiks olla suuremat õigust iga
erilisi soodustusi hariduse saami-
seks. Samuti ei tohiks materiaalselt
kehvad kuid andekad taxistusi ha-
ridust saamiseks.

Ühtluskooli põhimõtte on
üks tähtsamaid ja laiaulatusli-
kumaid demokraatlikke põhimõtte-
teid. Tä ongi mõeldav ainult demo-
kraatlikku riigikorra juures. Isi-
musest rääkides on ühtluskooli idee
koolimenduse alusena väetise

Prantsusmaal suure revolutsiooni päivil (Condoret). Ka Comenius (17. s.) nõuab üldist haridust kõigile, ta ütleb, et me nõuame üldist haridust kõigile, kes inimeseks sündinud, kuid peab ühisele kasvatajale kui palju see võimalikuks osutub, et nad õigesti viigutaks ja areneaks. Need hääled jäid aga „hüüjaks hääleks kõrvesse“. Kuid viimasel ajal on ühtluskool oma võidukäiku alanud.

Keneagne koolisüsteem oli suureks komisituskiviks nendele (isiklikest kehvatel õpilastel), kes püüdsid pääseda laiemale haridustele. Pragu üsti kool on aga rajatud ühtluskooli põhimõttele. Esimesed Pöppe-

aastat on täiesti ühtlased oma
õppetöö ja korralduse poolest.
Algkool on omaette territoorium ja
tööstabasa ühtlaseks kooli põhi-
mõttele, ning kui õpilase vaimu-
andide ja materiaalse seis-
konda lubavad, siis võib ta tä-
rkitamata jätkata korralduse
omandamisest — nii pidevalt on
seotud õppekavade alg-, kesk- ja
kõrgemates õppeasutustes.

Et õpilase individua-
alsetele valikuvõimetele anda va-
batust, selles on algkooli lõpetaja-
tele avatud 2-ke aastased täi-
enduskooleid näit. põllutöökoos,
kuna II-st klassist peale, keskko-
lis, korraldab maal- ja humanitaar-
kooli. Alg- ja keskkoole lõpetaja-
tele on avatud tee kutsekooli-
dusse

põllumajanduskoolid, seminaria,
kaubanduskoolid, muusikakoolid,
tehnikumid, kunstikoolid jnl.

Besti kool arestab
ka sellega, et arendada õpilases
koiki võimeid. Selleks on hakatud
pooldama töökooli põhimõtteid.
Juba 1921a. 5. üleriiklisel kongressil
tunnustati Besti õpetaja Hanna
poolt meil kooli arenemise sihina
töökooli. Kui on töökooli probleem
moodsa kooli- ja haridussüste-
mi sisemine külg, mille välise kül-
jana tunneme ühtluskooli.

Ühtluskool ja töökoool on teine-
teisest lahutatud.

Sotsiaalne kasvatus ja kodaniku-kasvatus.

Viimasel ajal on hakatud rõhutama isiklikus neid väärtusi, millineid peab omama iga kodanik sotsiaalses elus.

Juba maast-madalast peab noort kodanikku õpetatama lugupidamiseks kaasinimesi vastu. Lõõrariis on noored oma kaaskodaniku vastu upsakad, kulepersjad, ebaviisakad jnl. Kõik peab kasvataja tõsiselt arvestama, et ta kätte usaldatud noor hing alluks "inimkondlikkudele" säädustele; viisakas ja vastutulelik, tänuelik ja kaastundlik peab meie "inimkonna" liige olema, siis on aimet loota midagi kõrgemat suhtu-

mises ligimesse, mis moraalses mõt-
tes meie kohus on.

Tinti püüab meil
kohusetunne. Teme ainult nii palju
üht ehk teist tööle, kui palju meilt
nõutakse. Ei, see ei ole õigus! Meie
südametunnistus ^{peab meid} kutsuma tööle
mitte enese kasuks, vaid kogu ühis-
konna kasuks. Kõrgeteja püüdnud sel-
gitada, et iga korraatus töös ja toi-
metuses halvab päale enese ka tui-
si. Sellepärast nõutakse juba al-
guses korralikkust, täpsust ja aru-
saamist sellest, et kõik on seotud
minu minaga, et pean kaasatund-
ma ühisnõuile ühisnõuallik-
mena iga oma töös ja toimetuses.

Tinti antakse tingi-
dele vaba voli ja lastakse neid te-
gutseda, ainult enese mina arvesse

võttes. Sotsiaalse elus aga ei saa nii;
peab neid tundeid, mõtteid ja tunde
summa tagasi, kui nad on tülis
tüstele. Nii tekib kokkupuude enese
tundide ja ühiskonnakorra vahel.
Siin peab meil tugev enesevalitsus ole-
ma, et igaüks tükke tundeid ja mu-
visid painutada ühiskonnakorra
alla. Selline peab meil tugev tahe
olema. Tahte kasvatamine on aga
tähtis klassi elu ja alistumine
koostööle, mis omakorda ka enese-
valitsust õpilases kasvatab. Siin on
nimetamis väärtine mängud, kus ise-
õranis enesevalitsust näitakse, ja val-
seda roomuga õpilase hinge sisen-
datakse. Ja need vooresed, mis tun-
netega sisendatakse, on tugevad.

Tihti tegutses inimene
ainult neil motiividel, mis tal olid.

koheseks ühisandeks on tehtud. Sel-
 list ei ole veel küllalt. Inimesel peab ole-
 ma vastutus tunne oma töö taga-
 järgede ees, milliseid ta käest ei näa.
 Ta otsesekselt. Inimene avesta-
 ma oma töö tagajärgedega sümis-
 sest tungist ja kohusetundust ae-
 tuma. Mida kultuurilisem rahvas,
 seda suurem vastutus tunne: Riigi-
 kogu valimiste eesminex on meil va-
 hatahtlin, kuid siiski kodaniku
 pühaim kohus, mille mittedäimise
 puhul langeks ka vastutus tunne
 oma töö tagajärgede ees; võrreldes
 ästid teiste kultuurimaadega, näeme
 et riigi- ja emaralitus tevalimistel-
 käiate protsent väiksem on. Vastu-
 tus tunnet peab äratatama juba
 noores hingel kooli töös ja teinetei-
 sis. Selline on torbenohane organi-

satsioonide loomine, rühma- ja
omaalgatute tööd ning üksikute
isikute ajutine enam-vähem "kõrpo-
tele" ja vastusriksaste kontade-
le panemine. Muidugi nõuab see
jällegi tehet - spontaanset tehet.

Karilinnus elus propa-
ganditakse isamaasmasust ja
rahvus tundeid, algul et propagandi-
jaist ainult üksikud teavad nende
mõistete sisust ja väärtusest. Ka-
rilinnust teha see ainult suuri sõnu
mis ainult tumeaimes "ajadeks" jää-
vad mõranis noortele. Alguks, no-
res inimeses, ei saa seda mõistete
(isamaasmasust) kui niisugust,
vile nutuda - ta on kõrgem tun-
ne, mis küpsus-eas vili kerkib.

Isamaasmasustunde arenemist
noores inimeses võib liigitada kolme

6
astmesse: 1) lapsel on ainult instink-
tiivne redutunne, 2) teise astmena
esineb isamaaarmastus kui reaalse
redutarmastus — põllud, jõved,
niidud jne., 3) viimase astmena esi-
neb isamaaarmastus kui ideaalse
mõistena. Kuid astmeid tuleb kas-
vataval teravalt silmas pidada, iga
astme kohaselt isamaaarmastust
lapses äratada, aga mitte seda
körpet ja tähtsat tunnet sõnade
mulinaga ja lööksõnadega pro-
pagandida, nagu seda on tehtud
ja tehakse praegugi just meie
äärmaste isamaalaste poolt.
Kui püüdnud riik ja maa siis peab
rahvus tunne ikka olema (jundid).
Riik võib olla ka rahvustundetu
(ameeriklased), kuid selle asemel on
riiklustunne. Muidugi mängib

isamaa ^{-armastel} olemuses suurt osa ma-
teriaalne seisukord, järelsinult,
kui on materiaalne seis ^{kord} parem, on
ka isamaaarmastis ideaalsem —
kindlustame rahva majandus-
seisukorda, sellega kindlustame
ka riigi aluspinda. Kindlana alu-
se isamaaarmastusele ja tunne-
tele peab koal panema; sellise
tuleb korraldada igasuguseid täht-
päevi; mis puutub õppeainetesse,
süs tuleb siin nimetada loodus-
õpetust, ajalugu ja kodumaa reisi,
niihane on küll väi läbi kõige
rohkem, aga kuuu ta just õppe-
ainete kilda. Peab täkindama,
et ei tohi olla ka oma isamaa-
armastis fanaatix, vaid peab
aus tama ka türi rahvaid ja
nende isamaid — igal ühel
oma isamaa kallis ja armas.

Et loetletuid vooresi
sündada korvandikku, peab kas-
vataja olema teadlik ja mitte
ilmaningaline, sest võib mis rähgas
korvatajast pinnapääselt, eman-
datakse korvandiku poolt samu-
ti pinnapääselt.

1. Sugupädamine.
2. Kõhustamine.
3. Insevalitus.
4. Vastutustunne.
5. Patriotism.

Haridus.

1. Olemus: kultuurväärtuste
teostamine inimkings; se-
lomus tavaks külgeks irratio-
naalsus; tugevuse määraks
valitvad ilmavaated.
2. Üsmärk: Kultuurväärtuste
alalhoidmine, emandamine

ja sihtimine.

3. Lüürid: üld-, kutse-, kunstiline-, tehniline jne. haridus.

4. Mõiste: sisaldab kasvatus- ja õpetuse mõisteid; on objektivne väärtus.

5. Tegurid: kultuurväärtused, haritav keskus (ühiskond); mõju vahetu.

6. Tegurite osa: keskus aktiivne, isikunäetgevus ja elasisi-
vus.

7. Alg: & luuap.

8. Koht: Kultuurilise.

9. Sisu: Haridusväärtused.

10. Abinõud: Raamat, loeng,

8

kussus, teater, kunstinäitus,
õpetlik kino, muuseum jne.

Kasvatus.

1. Olemus: Tugevama ja arenenema
ma hoolitsev tugevus nõrgema ja
vähem arenenema suhtes.
2. Ülesmärk: Arendada inimesest
— vaimliste võimete arendamine
täiuslikkuseeni.
3. Liigid: Sotsiaalne ja indivi-
duaalne, kehaline ja vaimline
4. Lühe: Kasvatus viib hariduse-
le ja on lahutamatu õpetu-
sust.
5. Tegurid: Kasvataja ja kasvam-

dix. Mõju on vahetu.

6. Teguvite osa: kasvataja aktiivne, kasvandix passiivne.

7. Alg: Kõne - lapsepõlv.

8. Sisu: Õstetelined ja eetilised mõisted ja ideed.

9. Koht: Koolu, kool, ühiskond.

10. Alinõud: Õeskujut, süsteem, autoriteet, distipliin, reed, känd, harjutus, karistus.

Õpetus.

1. Alumus: Objektivselt ajalise edasimõõdu tegur.

2. Üldmäärk: Elus tänavisminervate
teadmuste ja oskuste edasiand-
mine.

3. Liigid: Praktiline ja teoreti-
line (materiaalne ja formaalne).

4. Lüh: Õpetus viib haridusele
ja kasvatusse: ta on osa hari-
duse ja kasvatusse tööst.

5. Tegurid: Õpetaja, õpilane ja
õppeained; mõju kaudne.

6. Tegurite osa: Õpetaja ja õpi-
lane - mõlemad aktiivsed.

7. Lüh: Kooliiga.

8. Koht: Kool.

9. Sisu: Õppeained.

10. Alimõtted: Lugenine, kirjutamine.

mine, õppeabinõud, tegutsemine.

Koedukatsioon.

Ühis kasvatusel küsimuses on väga palju lahkoarvamisi: ühed pooldavad, teised eitavad. Vaatame siis mainitud asjaole suhtes positiiv-
soid ja negatiivseid külpi.

Toolt nägivad praktiline-, sotsiaalne ja kasvatusline külpe.

Kooli küllus Tada kaheks - pois tele ja tüdrukutele - on maal ja väiksemates linnades on kulukas. Oolt pidades silmas xda, ongi meie algkoolide enandita

ühiskondlid; väjavad mõned erakond-
lid.

Kool on omaette väike ühis-
kond; siin kasvavad ja kasvatakse
tulevase ühiskonnaliikmeid, milline
ajaks on suure väärtusega, vaadatu-
na sotsiaalsest küljest. Ühiskool on
eluline ja kasvatab elujõulisi ühiskon-
na liikmeid.

Ühiskool omab suurt peda-
gogilise väärtuse. Kodus kasvavad lap-
sed ühiselt, mis pärast lahkutab siis
neid kool ja teeb neid üksteisele tund-
matuks? Poised kasvavad valdi valla-
tutena ja eluvõraster; tüdrukud
jälle sentimentaalsestest nohmona-
test ja samuti eluvõraster. Ühis-
kasvatusele aga õpivad sugupoole en-
dide kontrolluimä, mõjutavad vastä-
misi gas töös ja teimetes ning mit-

meesistavaad tööd nii vaimlisel kui ka füüsilisel alal. Pääle selle äratatakse ühisnoovatus inimeses human-
nuse tunded.

Vaatamata ühisnoovatus
positiivsetest külgedest on ka vastas-
vool olemas, arestades sugupoole
psüholoogilise erisuse ja moraa-
liga.

Kad reitavad: poisid omavad
tehnilisi ja teaduslisi valdavusi ning
mõtlemisviis on järjekindel ja loogiline;
tüdrukud omavad kunstilisi valda-
vusi ja mõtlemisviis on päälisnauand
ja mitte loogiline. Poiste fantaasia pro-
duktsioon ja on huvitatud ühisnoo-
listest probleemidest; tüdrukute fan-
taasia on elavam, reproduttiivne.

Poiste vaatlusvõime on tüdrukute
omast täpsem ja otsekohesem. Tüdel-

nunnute tundele on tundesikram poiste
 omast ja alluvad sügestisoonile küül-
 mini - kegemini. Poiste vastupidamis-
 võime on tüdrukkude omast tugevam.
 sisse võttes mainitud sugupoole
 psüholoogilisi iseloomu ei sa aga
 meie ajutada "ühisnarratust" jäh,
 sida võis ütada siis, kui oli koolikor-
 valdusis massen ja nõutav traditsio-
 ne rõhk; aga nüüd, kus meie koolis
 arestatakse õppuri individuali-
 tudiga, jääb mainitud vastuväide
 üsna rahvatuks.

Mis puutub ühisnarrat-
 tuse moraalsesse külge, siis võib ainult
 positiivsed jooned näha nii seksuaal-
 sel kui ka muudel aladel.

Praegusel ajal on mõle-
 ma poola valitsemas: ühisnarratus
 on reaalides päämiselt siis siiski, kus

on arenenud ühistunde, näit. P. Ammerikas ja
Inglismaal, kuna erakasvatus päämiselt
reis mais on raiunud kus katoliiku
kirik suurema võime on omanud, näit.
Prantsusmaal.

Ühis kasvatusel poolalajad
on elnud päämiselt: pedagogia Pes-
talozzi ja Comenius; vastased aga
päämiselt: filantropistid - Herbart.

Õppeaastad

I II III IV V VI VII VIII IX X XI XII XIII

Seminar

Ülikool, konservatoorium,
tehnikum, kunstik.,
kõrgem kutsekool.

Humanit.
haru.

Kauband.
h.

Reaal
h.

Majandus-
h.

Belum-
jandus h.

Klasika.

Keskkut-
sekool.

Keskkooli I ja II kl.

Põllutöö-
kutse-
kool.

Täien-
dus-
kool.

Tööstus-
kutse-
kool.
Mees-
kool.

VI klassiline algkool.

Suunduslin IV ja klassiline
algkool.

Ühtluskool.

Temperamendid.

Olenevus: ergukava, vanadus, kas-
vatus, elukogenus, ümbus.

Tunnete intensiivsus: nõrk, tugev.

" tempo: kiire, aeglane.

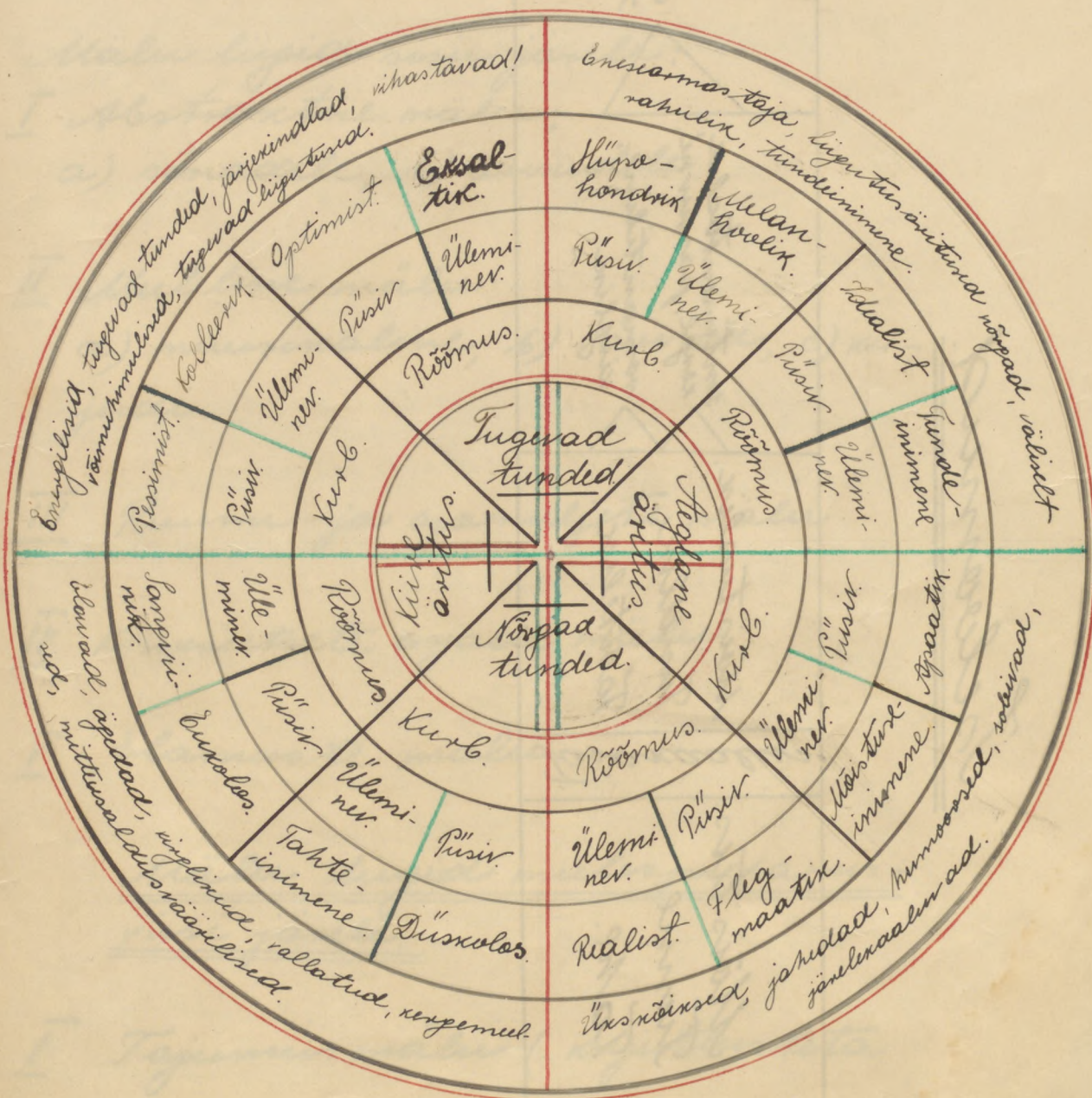
" laad: rõõmus, kurb.

" püsivus: kestev, üleminev.

Trinise tigitsemise järel mäa-
name ta iseloomu, kuna hin-
geelu järel - temperamendid.

Alusiks tunded.

Temperamentide skem.

Iseloomud.

Mõistus. Tunne. Tahel.	Tasakaalus.	Mõistustlik. Tundlik. Tahetlik	sentimentaalne, kergel, passiivne. romantiline, kinglik.	aktiivne, tugev.
------------------------------	-------------	--------------------------------------	---	---------------------

Mälu liigid.

Mälu liigid isu järel:

I Abstraktne mälu;

a) sõnadele, b) arvudele.

II Meeeline mälu:

a) muusikaline, b) värvide, c) kujude.

III Ruumi- ja ajamuljete mälu

IV Konkreetsete asjade mälu.

V Olamuste mälu.

Mälu liigid melespidamis-
vüsi järel.

I Taju mälu (kujutlus teta

mehaaniline mälu).

II Kujutlusmälu (assotsiatiivne).

III Mõistustlik mälu

IV analüütilis-süntetiline mälu.

Mälu kujutlustüüpide järgi.
(Andekuse olekus).

I Kuulamismälu.

II Nägemismälu.

III Motoorne mälu.

Andekuse tüübid.

{ Väime mülte kaudu saadud mul-

juid reprodutseerida. Sellise pa-
rad olema meeled: a) täpsid, b) sel-
gid, c) vastuvõtlikud.)

I Nägemis-tüüp.

Aluseks
mõistus.

II Kuulmistüüp.

III Motoorne tüüp (arenenud kompa-
nimisel ja lihastunne, mitte lii-
gutusi arestada).

IV Praktilis-tehniline tüüp. (Last
huvitab see, et kuidas asi tehtud ja kui-
das teda kasutada; lõhnamis-tung ja
konstruktsioonitung iseloomus tavalis).

Kuulmine and põhineb nägemis- ja
motoorsel tüübil.

Nägemistüüp üldab näid joonis-
tajeid.

Motoorne tüüp on omane näitleja-
tele.

Muusikamehed omavad motoorse-
nägemis-ja kuulmistüübi, päämised
käs esimest.

Nägemistüüp on omane inimese tea-
dusmuistele.

Filosoofid on sga tüübid.

Väärttüübid.

Aluseks take.

I Teaduslik tüüp (teoreetiline).

Take on juhitud mõistusest. Oma-
ne ajalikkus ja objektivsus. Kal-
duvus nähtuste süstematiseerimi-
sele ja põhjuslikkuse sidemete

stimulele. Juurdleb probleemid kallas.
Enesevalitsaja ja intellektualist.

Luke kunstisse: võtavad kunsti
enese mõistuse rahuldamiseks.

Kunst kui niisugune ei huvita, kuid
huvitab teoreetilist küljest. Tihti
põlgavadki kunsti.

Luke inimeskonda: ei võta osa inis-
konnast, on individualist.

Luke riiklikus ellu: võtab osa
teoreetiliselt aga praktiline külf
jääb tagaplaanile; radikaalse
ilmavaatiga ja teoreetiliste
muuduste läbiviia.

Luke religiooni: võtab usku, tee-
tades teadusele ning liiald usk kü-
simusis lahendust teadusest -

—positivist. vahel kaldub ratsio-
nalismi — toetab probleemide rät-
itlemisel usule. (Teoreetiline vas-
tand - skeptik).

II Majanduslike tüüp, (praktik).

Tähe juhitud mõistusest. Taotleb
praktilisi väärtusi päämiselt me-
se kasuks.

Lühike teadusse: pooldab seda nii
palju, kui palju see talle prakti-
liselt toob kasu. "Täheb muuta
elu arutamiseks, kus pole ühtegi
tundmatut."

Järgneb.

Pl
24. IV. 28.

